

Міністерство освіти та науки України

Полтавський національний технічний університет
ім. Юрія Кондратюка
Фінансово-економічний факультет

РОБОТА НА КОНКУРС

«Від студентського самоврядування – до самоврядування громад»

**РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВИКУ МАЛИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Виконала:
студентка гр. 401-ФМ
О. П. Бічуріна

Науковий керівник:
старший викладач кафедри міжнародної економіки
Ю.М. Попова

Полтава 2009

Постановка проблеми. Мале підприємництво в усіх країнах світу є універсальним інструментом участі мільйонів громадян як в економічному житті країни, так і в системі міжнародного поділу праці. Для сучасної економіки України в процесі її функціонування на ринкових засадах проблема становлення малого бізнесу та сприяння у його розвитку державних органів влади на місцях являє собою особливу наукову й практичну значимість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні вивчали провідні вчені та дослідники: К. Ляпіна, Д. Ляпін, Н. Коротенко, В. Мортиков, А. Моклякова, Р. Жовновач, З. Варналій, О. Подзерей, Ю. Долгоруков, та багато інших.

Аналітичний огляд публікацій зарубіжних і вітчизняних економістів засвідчує, що значення та роль малого підприємництва у національній економіці визначається тим, що він, як особливий сектор ринкової економіки, забезпечує економічну конкуренцію та послаблення монополізму окремих підприємств, структурну перебудову економіки, насичення ринку товарами і послугами, підвищення конкурентоспроможності продукції, технологічне оновлення виробництва, збільшення числа робочих місць, а також дозволяє вирішити проблему середнього класу підприємців-власників, які є опорою сучасного цивілізованого суспільства.

Мета дослідження. Основними завданнями статті є:

- 1) дослідження вітчизняного досвіду щодо сприяння й підтримки малого підприємництва;
- 2) аналіз впливу органів державної влади на розвиток малого підприємництва
- 3) аналіз сучасного стану реалізації програм розвитку малого й середнього бізнесу в Україні;
- 4) дослідження статистичної інформації щодо діяльності малих підприємств в Україні та Полтавській області;

5) розроблення рекомендацій щодо інноваційних підходів до формування та реалізації програм розвитку малого й середнього підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Необхідність у реформуванні політико-адміністративної системи значною мірою пов'язана з вимогами побудови ефективної системи місцевого самоврядування. Розбалансованість територіальної організації влади виступає одним з чинників, що становлять загрозу державотворенню в Україні. Процес реформування обумовлює необхідність діагностування стану суспільства та прогнозування впливу управлінських рішень, виявлення проблем, тенденцій та пріоритетних напрямів регіонального та місцевого розвитку [2]. Особливе місце у цій проблемі посідає громада.

Громада має всі ознаки мікродержави: окреслену територію, органи влади, свій парламент – раду, економічний сектор, представлений підприємницькими структурами всіх форм власності, громадський сектор. Громада, як специфічне суспільне утворення, об'єднує людей не тільки спільним місцем проживання, але й спільною історією, культурою, традиціями, природними та іншими ресурсами, спільними проблемами створення та забезпечення умов для достойного рівня життя кожної особи [1].

Поступово акценти вирішення нагальних проблем людини-родини переносяться в громаду. Саме тут робиться реальна економіка, створюються робочі місця, забезпечуються соціальні потреби населення, реалізуються права та свободи, виникають та виконуються обов'язки.

Глобальні процеси розвитку виокремлюють "громаду", як базовий елемент держави та світового господарства. Саме громади в світі, що глобалізуються, здатні збалансувати протиріччя міждержавного, транснаціонального, регіонального характеру, зберегти свою автентичність на фоні тотальної уніфікації. Світ йде до формування "ринку громад", для того, щоб на ньому успішно конкурувати.

Кожна громада, в ідеалі, має працювати над створенням, підтримкою та просуванням свого іміджу, бренду, позиціонувати себе в глобальному інформаційному просторі. Створювати та реалізовувати свою власну PR-стратегію.

Вирішення цієї проблеми (інформаційно-комунікативних технологій) різко підвищує рівень місцевої демократії, спроможність органів місцевого самоврядування реагувати та вирішувати нагальні проблеми громад, підвищити освітній та фаховий рівень працівників органів місцевого самоврядування та громадян, зменшує час на аналіз та вивчення місцевих проблем та прийняття ефективних управлінських рішень.

В Україні використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері державного управління та особливо органів місцевого самоврядування (ОМС) перебуває лише на початковому етапі. На жаль, типовим є невикористання ОМС, особливо районного та базового рівнів сучасних інформаційних технологій та ресурсів. Практика діяльності ОМС свідчить, що нагальною потребою стало застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій щодо співпраці органів місцевого самоврядування різних рівнів між собою та з громадянами, органами студентського самоврядування. У країнах Європи, США у цій галузі накопичено чималий позитивний досвід. Інтернет - це ресурс, доступний усім громадянам, незалежно від раси, соціального стану, віку, статі, або особливих потреб. На місцевому рівні інформаційні технології стають однією з оптимальних можливостей забезпечити відкритий канал для всіх жителів, які зможуть висловлювати свою думку щодо важливих питань життєдіяльності громади [1].

Використання сучасних методів аналізу та прогнозування також виступає важливим блоком у діяльності громади щодо забезпечення свого розвитку.

Влітку 2007 року лідери громади Полтави вирішили створити стратегію економічного розвитку міста [3]. Стратегічний план створювався у

співпраці з проектом «Економічний розвиток міст» Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), радники якого виконували функції консультантів Експертного комітету з економічного розвитку. У результаті проведеної роботи було розроблено план заходів, який графічно зображений у вигляді схеми (рис 1) [3].

Рис 1. Блок-схема процесу стратегічного планування економічного розвитку

В серпні 2007 року проведено опитування «Вивчення думки підприємців». Для опитування були обрані представники найбільших роботодавців Полтави, малих і середніх підприємств, які працюють як у промисловому секторі, так і у сфері торгівлі та послуг. Опитування показало ставлення респондентів до міста, про проблеми, які вони вважають найбільш серйозними, про їхні очікування та плани на майбутнє.

Існування такої фундаментальної бази знань відіграло важливу роль, коли члени Робочої групи з розробки стратегії економічного розвитку визначали сьгоднішні та майбутні вирішальні чинники (критичні питання) економічного розвитку міста, на яких зосередиться Стратегічний план, а

само: (1) залучення інвестицій; (2) розвиток бізнесу, (3) розвиток туризму та (4) розвиток території міста і комунальної інфраструктури [3].

План визначає кроки із покращення умов господарювання в місті, проведення системної роботи з покращення місцевого інвестиційного клімату і розширення інвестиційних можливостей.

У плані наголошується на необхідності створення постійного партнерства між міською владою та підприємцями, полегшення доступу до інформації та сприяння ефективній комунікації, реалізації системних дій для економічного розвитку міста. У процесі впровадження плану розроблено ряд заходів, створено бази даних, спільні проекти, здійснюється інша діяльність. Виконана робота має на меті поліпшення бізнесового середовища, та забезпечення кращої підтримки розвитку підприємств.

З процесу планування в Полтаві в цілому та з остаточного Стратегічного плану зокрема впливає кілька важливих висновків:

- представники міської ради, місцеві підприємці відчувають свою відповідальність за майбутнє міста та готові присвятити свій час, ресурси для досягнення такого майбутнього, яке вони разом визначили й окреслили в Стратегічному плані;

- в Полтаві існують ресурси, які, за належної організації, співпраці, волі та відданості всіх лідерів громади, можна використати для вирішення найгостріших проблем міста;

- питання інфраструктури та інформаційної системи для бізнесу, розвитку місцевих підприємств та залучення інвестицій є взаємопов'язаними, а отже ефективна робота над ними можлива лише за умови, розуміння їх у цілому. Покращення в одному з питань сприятиме покращенням в інших.

У ході діяльності Робочої групи було проведено SWOT-аналіз. За своїм призначенням SWOT-аналіз є «інструментом» Робочої групи для підготовки реалістичних планів дій, в яких поряд зі середньостроковими стратегічними цілями визначаються короткострокові оперативні цілі – власне проекти. Упровадження цих проектів повинно, з одного боку, усунути слабкості міста

з одночасним посиленням його сильних сторін, а з іншого – повною мірою скористатися сприятливими можливостями, які можуть виникнути через дії зовнішніх сил, уникаючи загроз.

Зупинимося на характеристиці чинника «розвиток бізнесу» як одного із важливіших чинників розвитку громади. Для цього скористаємося SWOT-аналізом (таблиця 1.) [3].

Таблиця 1. SWOT-аналіз розвитку бізнесу в м. Полтава

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Диверсифікована економіка; • Геополітичне розташування сприяє зовнішньоекономічній діяльності; • Сприятливе місце для ведення бізнесу; • Розвинуті вантажні та пасажирські перевезення; • Збільшення кількості малих і середніх підприємств; • Активність приватного сектору, бажання займатися приватною справою; • Наявність бізнес-центрів, де здійснюється навчально-консультаційна діяльність (Полтавський бізнес-інкубатор); • Демократичність влади і її неутручання в фінансово-господарську діяльність підприємств; • Наявність потужних промислових підприємств, технологічний досвід випуску продукції; • Недержавний сектор економіки - близько 90%; • Наявність кваліфікованої робочої сили, покупців, постачальників сировини та компонентів, наявність ринку збуту власної продукції і послуг для малого і середнього бізнесу; • Створення нових робочих місць у секторі малих і середніх підприємств; • Покращення якості послуг працівників органів влади для бізнесу; 	<ul style="list-style-type: none"> • Застаріла інфраструктура міста; • Не достатнє надходження зовнішніх фінансових ресурсів; • Низька інноваційність технологій виробництва продукції; • Висока енерго-, ресурсозатратність виробництв; • Недостатня конкурентоспроможність продукції; • Обмежені матеріально – фінансові ресурси малого і середнього бізнесу; • Низький рівень охорони правопорядку; • Не коректна конкуренція; • Ускладнена процедура отримання дозволів на ведення і розвиток бізнесу (особливо в будівництві); • Брак працівників технічних професій, як з вищою освітою (технологи, інженери, конструктори, менеджери), так і висококваліфікованих працівників робітничих професій; • Незбалансованість фахових пропозицій роботодавців та структури професій міських навчальних закладів; • Недостатній рівень організації підготовки та перепідготовки кадрів робітничих професій; • Велика кількість контролюючих органів та перевірок.

<ul style="list-style-type: none"> • Створення прозорої системи прийняття та реалізації управлінських рішень; • Розвивається інфраструктура підтримки бізнесу. 	
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Системний розвиток міста; • Покращення бізнес-клімату; • Розвиток комунальної інфраструктури; • Розвиток бізнесової інфраструктури; • Покращення співпраці між бізнесом і владою, забезпечення постійного спілкування; • Залучення зовнішніх ресурсів (прямих інвестицій); • Крайній правовий захист підприємців; • Оптимізація роботи органів реєстрації (попередній запис), скорочення строків надання дозволів та спрощення процедур; • Розвиток ринку нерухомості; • Сприяння в отриманні виробничих площ або виділенні землі під їх будівництво; • Спрощення дозвільного механізму надання ділянок для ведення бізнесу; • Підготовка та перепідготовка робочої сили; • Створення центрів сприяння бізнесу; • Надання фінансової підтримки та допомога в залученні інвестицій; • Консультаційна та інформаційна підтримка підприємців з боку влади; • Використання наукових досліджень і розробок для розвитку бізнесу; • Покращення роботи комунальних служб міста; • Покращення захисту економічних відносин від злочинних посягань; • Формування повноцінного конкурентного середовища, запобігання недобросовісній конкуренції; • Перетворення ринків у сучасні торговельно-ринкові комплекси. 	<ul style="list-style-type: none"> • Недосконале загальнодержавне податкове законодавство; • Нестабільність, зміна законодавчої та нормативно-правової бази; • Фінансова і цінова нестабільність, інфляційні процеси; • Конкуренція з боку товаровиробників інших регіонів та країн. • Недосконале земельне законодавство • Підвищення енергозалежності; • Погіршення екології; • Вплив світової економічної кризи на соціально-економічні процеси, що відбуваються в місті.

Стратегічний план економічного розвитку міста є продуктом спільного вибору лідерів громади Полтави на основі досягнення консенсусу. В основу плану покладено принцип зосередження зусиль на пріоритетних питаннях розвитку.

Традиційно вагомою складовою економічного розвитку Полтави, зокрема, у створенні нових робочих місць, є великі і середні промислові підприємства. Більшість з них сьогодні працюють досить ефективно та планують збільшення обсягів реалізації продукції, оновлення обладнання та застосування сучасних технологій.

За останні роки зріс та зміцнився сектор малого і середнього бізнесу. На найближчі роки він є головним фактором збільшення кількості нових робочих місць, інвестицій та урізноманітнення послуг як в Полтаві так і за її межами. Місцевих підприємців турбує загальна економічна ситуація в країні, стан інфраструктури міста, відсутність достатньої інформації про перспективи розвитку та забудови Полтави, недостатність земельних ділянок та споруд, не достатня увага місцевих органів влади щодо вирішення їх проблем. Актуальною є робота щодо створення сприятливого регуляторного середовища, надання допомоги в отриманні виробничих площ або виділенні землі під будівництво на конкурентних засадах, сприяння створенню офісних і торгових центрів та інших об'єктів інфраструктури малого та середнього підприємництва.

Зважаючи на значну економічну роль малого підприємництва у наповненні бюджету, стабілізації економіки міста й вирішенні проблеми зайнятості населення, завдання системного підходу до розвитку міста та підтримки бізнесу з боку органів місцевого самоврядування є пріоритетним для вирішення [4].

Місто має високий кадровий потенціал для розвитку інноваційним шляхом. Високий освітній рівень населення міста створює його система освіти, що представлена різними типами освітніх закладів. Більшість роботодавців задоволені рівнем розвитку робочої сили. Але при досить

високому рівні оплати праці на великих промислових підприємствах відзначається низький рівень заробітної плати на малих підприємствах. Крім того, проблемою, що потребує негайного вирішення, є дефіцит інженерно-технічних спеціалістів та висококваліфікованих працівників робітничих професій.

Планування та реалізація системи заходів щодо сприяння діяльності господарюючих суб'єктів міста Полтави призведе до підсилення конкурентноздатності місцевої економіки, підвищення рівня її експортної орієнтації, формування привабливого іміджу та промоції міста.

До стратегічних цілей розвитку підприємництва в м. Полтава можна включити такі блоки (рис.2):

Рис. 2. Стратегія розвитку підприємництва міста [3].

Кожний блок стратегії реалізується за допомогою комплексу оперативних цілей, до виконання яких залучені практично всі громадські інститути починаючи з навчальних закладів, підприємств та закінчуючи органами державної влади. Відповідна спільна діяльність є цілком закономірною, адже розвиток громади – це справа самої громади. Саме від відповідальності та відданості кожного з перелічених учасників залежить кінцевий результат реалізації стратегії. До їхньої компетенції належить розробка різноманітних програм (наприклад, Програма покращення системи професійно-технічної освіти для здійснення підготовки та перепідготовки робочої сили, Програма розвитку професійної орієнтації молоді, Програма інноваційного розвитку міста), а також сприяння інформаційному обміну між громадою та органами влади, створення Координаційної ради з розвитку інновацій, організація діючої виставки інноваційних продуктів місцевих виробників та наукових закладів, створення умов для оптимізації системи отримання дозволів і погоджень та покращення обслуговування представників малого та середнього підприємництва, визначення заходів щодо оптимізації місцевих регуляторних актів, забезпечення співпраці з питань розвитку підприємництва, надання бізнес - послуг, налагодження інформаційного взаємозв'язку, проведення аналізу роботи існуючих, ініціювання створення нових об'єктів інфраструктури, розробка плану співпраці з підприємницькими структурами та запровадження заходів з активізації їх роботи.

Однією з складових розвитку бізнесу в місті та регіоні є сприяння розвитку малого та середнього підприємництва. Для реалізації цього досить важливого блоку потрібно:

1. **Оптимізувати дозвільні процедури.** Виконавчі органи міської ради спільно з громадськими об'єднаннями підприємців повинні постійно готувати інформацію про алгоритми проведення дозвільних процедур, проводити їх оприлюднення та створювати умови для оптимізації системи отримання дозволів і погоджень та покращення

обслуговування представників бізнесу. Це забезпечить діяльність Єдиного дозвільного офісу відповідно до Закону України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності".

2. **Провести аналіз та оптимізацію місцевих регуляторних актів.**

Міська рада та її виконавчі органи спільно з об'єднаннями промисловців і підприємців мають створити постійно діючу робочу групу з аналізу місцевої регуляторної політики та постійно визначати заходи щодо оптимізації місцевих регуляторних актів і забезпечувати їх реалізацію. Це забезпечить упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності [3].

Тож, як бачимо робота планується досить змістовна. Та чи зможе вона покращити роботу малих підприємств та збільшити їх кількість.

Проаналізуємо статистичні дані та дані місцевих органів влади стосовно розвитку малих підприємств.

Як засвідчує досвід розвитку підприємництва на регіональному рівні, якщо в місцевому бюджеті не закладено окремої статті «на розвиток підприємництва», місцеві органи влади не мають реальних можливостей для інвестування місцевих малих підприємств і приватних підприємців та для реалізації спільних програм з метою задоволення споживчих потреб мешканців своїх територіальних громад. Проаналізувавши міський бюджет міста Полтави на 2009 рік, виявили, що вищезазначеної статті не існує. Виникає питання: де взяти зазначені у стратегічному плані кошти у розмірі 220 тис. грн. на оплату заробітних плат нововведених посад працівників, і чому у цьому документі не наведено жодних розрахунків з приводу цієї суми коштів?

Полтавська районна державна адміністрація розробила Проект програми розвитку малого підприємництва на 2009-2010 роки, який також включає в себе фінансову підтримку розвитку малого підприємництва, але чи то в умовах кризи, чи то за інших причин, фінансування заходів здійснюється переважно за рахунок виконавців. З міського ж бюджету (як зазначено в

Програмі) має бути виділено 120 тис.грн., яких насправді не зазначено в бюджеті, про що вже зазначалось вище.

Незважаючи на відсутність фінансової підтримки з боку місцевих органів влади, кількість малих підприємств все-таки збільшується (табл. 2).

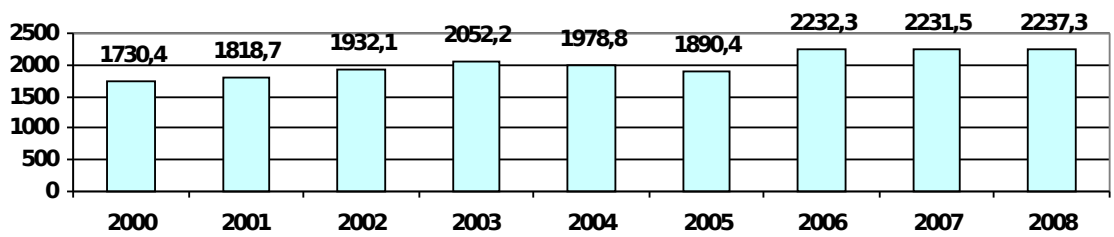
Таблиця 2. Показники діяльності суб'єктів малого підприємництва по Полтавському району

Показники	Одиниця виміру	2007	На кін. 2008
Кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності – платників податків Всього, в т.ч.	одиниць	2995	3283
- юридичних осіб	одиниць	244	265
- фізичних осіб	одиниць	2751	3018
Середньооблікова чисельність працюючих на малих підприємствах	осіб	1580	1409
Частка надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджетів всіх рівнів	%	10,6	7,8
Кількість суб'єктів малого підприємництва на 1 тис. чоловік наявного населення	одиниць	45	49

Хоча кількість суб'єктів даного виду підприємництва зростає, проте це впливає на кількість зайнятого населення. У порівнянні з 2007 роком цей показник суттєво знизився, як і знизилась податкові надходження до бюджету. У цілому така тенденція є характерною і для України, що показують графіки 1, 2. Протягом січня-травня 2009 року, збитково працювало 45,6% підприємств, що на 11,4 % більше, ніж за січень-травень 2008 року [8].

Графік 2
Кількість зайнятих працівників у малому бізнесі

Зазначене дає підстави для висновку про те, що збільшення економічної активності протягом аналізованого періоду не знайшло відповідного відображення у середовищі малого та середнього підприємництва (МСП). Підприємства даної сфери не посіли належне місце у структурі національної економіки. Це дозволяє констатувати, що не зважаючи на ряд заходів, здійснених у сфері розвитку МСП, ефективність політики підтримки малого підприємництва з боку держави та місцевих органів влади залишається низькою.

Причинами неефективності цієї політики є:

- слабе нормативно-правове забезпечення підтримки малого підприємництва;
- посилення адміністративного тиску;
- відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск;
- нестабільність умов ведення бізнесу [4].

Особливістю малого підприємництва є його спрямованість на місцеві потреби. Саме воно виробляє продукцію й виконує роботи (послуги), необхідні для мешканців наших міст і селищ. Мале підприємство та місцеве самоврядування найкраще відчують потреби територіальних громад і можуть їх найбільш ефективно задовольнити. Тож потрібно їх підтримувати реально, а не на папері, шляхом затвердження програм підтримки.

Аналізуючи діяльність суб'єктів малого підприємництва в Україні, бачимо, що саме малий бізнес виконує низку важливих економічних і соціальних функцій (рис.3).

Мале підприємництво є суттєвим джерелом формування прибуткової частини бюджетів населених пунктів. Тому ефективна політика стимулювання розвитку малого підприємництва – важливий напрям соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Для ефективного управління розвитком територіальної громади необхідна інформаційна підтримка. Таку інформацію покликана надавати система моніторингу, яка виявляє і систематизує данні про зміни, що відбуваються на відповідній території спостереження та про середовище її функціонування. Саме таку систему доцільно використовувати при вивченні становища малого бізнесу.

Рис 3. Функції малого бізнесу

Запровадження тієї чи іншої системи моніторингу є важливою передумовою й елементом ефективної державної політики, забезпечення соціально орієнтованого, сталого, збалансованого розвитку держави та її

регіонів, дотримання рівних стандартів життя громадян. Моніторинг визначають як управлінську функцію, яка передбачає безперервне забезпечення керівництва програми і зацікавлених сторін даними, що підтверджують чи спростовують наявність поступу в досягненні очікуваних результатів програми [2].

Особливість моніторингу як інструменту державного управління полягає у наявності в системі зворотних зв'язків. Вони дозволяють здійснювати не лише постійне спостереження і контроль за громадою, а й регулювання її параметрів. Впровадження моніторингу створює також необхідну інформаційну базу для прогнозування показників діяльності об'єктів і моделювання можливих сценаріїв їх розвитку. Тому використавши його, можна оцінити не тільки фактори, які заважають розвитку малого підприємництва, а й виявити, як підтримати розвиток цієї важливої ланки підприємництва. Моніторинг необхідний в ситуації переходу громади від незмінного стану до розвитку. І здійснювати його повинні ніхто інші, як органи місцевого самоврядування, органи влади на місцях.

Крім здійснення моніторингу, на місцевому рівні необхідно розробити організаційну структуру, яка буде здійснювати регуляторну політику у сфері малого підприємництва (рис.4).

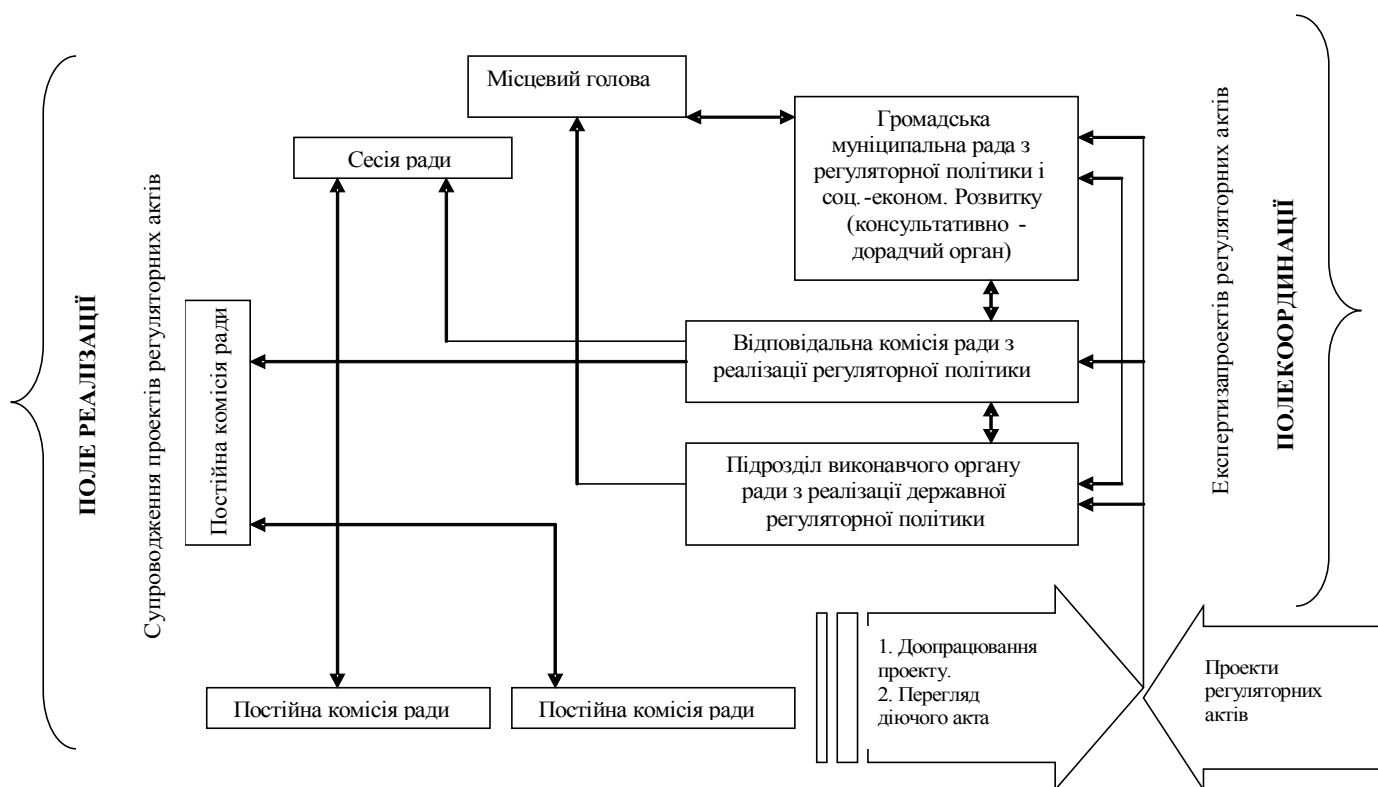

Рис. 4. Загальна схема реалізації державної регуляторної політики органом місцевого самоврядування

Тобто, метою впровадження цієї схеми є, перш за все, виявлення доцільних програм розвитку. Це дозволить зменшити кількість утопічних ідей, щодо впровадження тих чи інших нововведень і призведе до збільшення коштів, що повинні бути направленні на реальні програми, зокрема програми розвитку малого підприємництва.

Міцний малий бізнес – основа економічної могутності території і населених пунктів. Сукупність ефективних маркетингових дій, PR-технологій, систем моніторингу дає можливість органам місцевого самоврядування реалізовувати політику розвитку регіону та рухатися до підвищення добробуту населення та країни в цілому. Тож, підтримка малого підприємництва – це реальна можливість виходу з фінансової кризи, надійних шлях розвитку, який вже обрали наймогутніші країни світу [5].

Тож, підсумовуючи все вище сказане, зазначимо, що створення діючої та ефективної «Регіональної програми розвитку малого підприємництва Полтавської області на 2010-2011 роки» повинно стати складовою частиною програми соціально-економічного розвитку громади, одним із важливих

інструментів реалізації державної політики розвитку малого підприємництва та державної регуляторної політики, політики зайнятості населення та інвестиційної стратегії.

Пріоритетним завданням Програми має бути спрямування дій обласних та місцевих органів державної виконавчої влади, суб'єктів малого підприємництва, об'єднань і спілок підприємців, установ ринкової інфраструктури на створення і підтримання сприятливого середовища для розвитку малого підприємництва, формування і впровадження ефективної державно-громадської системи його обслуговування, підтримки і захисту. Програма розробляється на основі комплексного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалу регіону, оцінки рівня розвитку підприємництва, шляхом проведення моніторингу та оцінки статистичних даних.

Програма має містити логічно пов'язані наступні розділи: аналітичний розділ, розділ який визначає пріоритети політики розвитку малого підприємництва, організацію виконання, очікувані результати, джерела фінансового забезпечення, механізм та комплекс заходів, які забезпечують виконання програмних завдань.

Програма повинна мати узгоджений за ресурсами, виконавцями і термінами реалізації комплекс заходів, спрямованих на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку малого підприємництва в області. Важливою складовою розвитку малого підприємництва в області повинно стати і використання європейських грантів та запровадження конкурсів типу «Кращий підприємець року» і т.п.

Основні принципи, що покладені в основу заходів даної Програми, є: актуальність, ефективність, реалістичність, прогнозованість, координованість, системність, послідовність, цілісність, гласність. Кожне рішення у ході реалізації програми повинне бути економічно обґрунтоване,

виходити із аналітичних даних, мати постійний та послідовний характер, і, звісно, висвітлюватися у засобах масової інформації.

Програма має включати наступні елементи:

- удосконалення нормативно-правової бази підприємництва;
- поглиблення регуляторної політики;
- здійснення нормативного регулювання, адекватного рівню ринкових відносин та впровадження ефективної системи правового захисту підприємців;
- спрощення механізмів започаткування і виходу з бізнесу та процедур отримання дозволів;
- фінансово-кредитна підтримка;
- розширення мережі установ фінансово-кредитної підтримки;
- забезпечення малого підприємництва майновою, організаційно-методичною підтримкою;
- удосконалення політики щодо стягнення платежів до бюджету;
- удосконалення статистичної звітності суб'єктами малого підприємництва;
- впровадження нових форм і підходів надання інформаційної підтримки суб'єктам підприємницької діяльності, розвиток інфраструктури підприємництва;
- сприяння зовнішньо-економічній діяльності;
- підвищення кваліфікації кадрів малого підприємництва та навчання незайнятого населення регіону основам підприємницької діяльності;
- сприяння розвитку кадрового потенціалу підприємництва;
- формування позитивного іміджу підприємництва;
- сприяння розвитку інвестиційної та інноваційної

діяльності;

- підтримка інвестиційних проектів.

Крім перелічених елементів, Програма має містити розрахунок економічного ефекту, перелік конкретних виконавців, а також порядок контролю за виконанням відповідних завдань. Результати ж введення цієї програми мають бути не лише зазначені у звітах, але й відчуватися у реальному житті, повинен підвищитися добробут населення, рівень життя, економічні показники регіону.

Зважаючи на складність нинішньої економічної кризової ситуації в Україні та важливості економічних і соціальних функцій, які виконує малий бізнес, стимулювання розвитку малого підприємництва повинно бути однією з пріоритетних цілей регіону і держави в цілому. Саме малий бізнес сприяє розбудові стабільного суспільства з розвинутою економікою.

На основі вище викладеного можна зробити висновок, що малий бізнес:

- здатний швидко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, тим самим оперативно освоюючи нову продукцію;
- за рахунок вузької спеціалізації легко вдосконалює технології при дрібносерійному виробництві;
- стимулює розвиток економічної конкуренції;
- займає нішу потреб суспільства, з якою не вигідно працювати великим підприємствам;
- забезпечує додаткові робочі місця;
- збільшує ринкові пропозиції;
- розширює географію товаровиробництва.

Для ефективного виконання вищезгаданих функцій необхідно:

- проводити постійний моніторинг громадської думки;
- застосовувати PR-технології у просуванні бреду регіону;
- розробляти та реалізовувати регіональні програми розвитку.

Для реалізації перелічених вище функцій необхідно виконати ряд заходів.

Заходи з підтримки розвитку малого та середнього підприємництва (МСП)

1. Нормативно-правове забезпечення підприємництва

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Формування ефективної нормативно-правової бази з питань підприємництва	Вдосконалення і спрощення регуляторного середовища для новостворених і діючих підприємств:	Аналіз нормативно-правових актів на предмет їх відповідності принципам державної регуляторної політики
2	Скорочення затрат фінансів та часу при реєстрації і отриманні відповідних дозволів		Створити пункти консультацій для надання інформації та безкоштовних консультацій суб'єктам підприємництва стосовно процедур реєстрації і отримання відповідних дозволів
3	Залучення суб'єктів господарювання до регуляторного процесу при прийнятті нормативно-правових актів у сфері МСП	Створення можливості публічного обговорення нормативно-правових актів	Систематичне висвітлення в ЗМІ та інтернет-сторінці облдержадміністрації заходів із здійснення регуляторної політики
4	Доведення до широкого кола підприємців й інвесторів порядку проведення дозвільних процедур	Інформування юридичних та фізичних осіб про послідовність проходження дозвільних та погоджувальних процедур	Виготовити та розмістити відповідні інформаційні стенди щодо порядку проходження процедур, розмістити інформацію на веб-сторінці облдержадміністрації
5	Оперативне вирішення проблемних питань, які виникають у суб'єктів підприємницької діяльності	Вдосконалення діяльності з перевірки та контролю, зниження корупції, створення сприятливого бізнес-клімату	Забезпечення зворотного зв'язку між органами виконавчої влади та суб'єктами підприємництва з метою вдосконалення бізнес-середовища в області. Періодично проводити семінари з метою обговорення проблем співробітництва підприємців та влади

Виконавці: відділи райдержадміністрації, сектор зв'язків громадськими організаціями та ЗМІ, агентства регіонального розвитку.

Джерело фінансування – місцевий бюджет.

2. Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка МСП

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Реалізація інвестиційних проєктів у сфері МСП	Сприяння по залученню інвестицій, пошуку іноземних партнерів для спільного ведення бізнесу	Узагальнити та створити базу даних інвестиційно-привабливих об'єктів, вільних виробничих приміщень малих підприємств з метою пошуку потенційних інвесторів, постійно поновлювати базу
2	Забезпечення вільного доступу до фінансово-кредитних ресурсів	Функціонування дієвого механізму для надання часткової компенсації відсоткових ставок за комерційними кредитами з місцевого бюджету суб'єктам МСП, що реалізують інвестиційні проєкти	Ініціювати створення фонду підтримки підприємництва
3	Розширення бази оподаткування, податкове стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності	Зниження податкового тиску на суб'єктів підприємницької діяльності	Спільно з органами самоврядування та асоціаціями підприємців зменшити розміри місцевих податків і зборів таким чином, щоб вони сприяли розвитку підприємництва
			Провести круглий стіл з метою оптимізації встановлення обґрунтованих ставок єдиного податку для підприємців-фізичних осіб, вартості патентів, які стимулюватимуть розвиток МСП
4	Зниження рівня безробіття, створення нових робочих місць шляхом активізації МСП	Залучення безробітних до започаткування власної справи	Сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання одноразової виплати допомоги з безробіття для започаткування підприємницької діяльності
			Надавати дотації працедавцям з метою здійснення якісного працевлаштування безробітних, зокрема молоді, жінок, інвалідів, військовослужбовців, звільнених з військової служби, а також осіб з сільської місцевості
5	Розвиток агротуризму в області	Активізація розвитку підприємництва в туристичній сфері	Провести круглі столи з метою вивчення можливості кредитування громадян, що працюють в сфері сільського туризму

Виконавці: відділи облдержадміністрації, сектор зв'язків з громадськими організаціями та ЗМІ, агентства регіонального розвитку,

асоціації та об'єднання підприємців, органи місцевого самоврядування, ДП, ДПА, Центри зайнятості.

Джерела фінансування: місцевий бюджет, кошти виконавців, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

3. Ресурсне та інформаційне забезпечення розвитку МСП, поліпшення інфраструктури підтримки підприємництва

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Забезпечення матеріально-технічного оснащення суб'єктів МСП	Покращення доступу підприємств до вільних виробничих, офісних приміщень, обладнання, а також земельних ділянок	Інформувати суб'єкти малого підприємництва щодо майна державних комунальних підприємств, яке пропонується до продажу, передачі в оренду суб'єктам господарювання через засоби масової інформації, Web-сторінку облдержадміністрації
			Створити систематизовану базу даних з універсальним доступом до інформації про комерційні пропозиції, наявні вільні офісні, виробничі приміщення, оснащення і земельні ділянки, які пропонуються в оренду або придбання на території області, порядок і процедури знаходження права власності або користування
2	Податкове стимулювання розвитку малого бізнесу	Підвищення рівня знань та захищеності підприємців у сфері регулювання підприємницької діяльності	Організувати проведення спільних семінарів, нарад, „круглих столів”, навчань з підприємцями з метою роз'яснення законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють податкове законодавство
3	Розвиток малих підприємств через покращення їх доступу до інформації	Видання навчально-методичної літератури для суб'єктів малого підприємництва	Видання бюлетенів, каталогів, брошур, посібників та інших друкованих матеріалів з питань підприємництва
4	Забезпечення рівних умов доступу до інформації про	Здійснення організаційних та правових заходів з проведення земельних торгів. Формування відкритого	Подавати інформацію на Web-сайт обласного головного управління земельних ресурсів про вільні земельні ділянки, які можуть бути продані на земельних торгах (аукціонах, конкурсах) та інформації про стан

	продаж землі	та прозорого ринку землі	продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення
		Дистанційне консультування та інформування підприємців	Постійний інформаційний супровід рубрики “Підприємництво” на Web-сайті облдержадміністрації
5	Навчально-методична підтримка розвитку малого бізнесу	Навчання та консультативне забезпечення суб’єктів МСП	Проведення семінарів для суб’єктів МСП і бажаючих розпочати підприємницьку діяльність, методологічне забезпечення підприємців з актуальних питань розвитку бізнесу
		Ресурсна підтримка та інформаційне забезпечення суб’єктів МСП	Розробка бізнес-планів для суб’єктів малого підприємництва. Надання інформаційних послуг для суб’єктів малого підприємництва. Надання консультацій суб’єктам МСП
6	Стимулювання розвитку суб’єктів підприємницької діяльності	Проведення “Дня підприємця”	Провести конкурси на звання „Краще мале підприємство Полтавщини”, „Краща жінка-підприємець Полтавщини”, „Кращий молодий підприємець”, “Кращий платник податків” та інші
7	Всебічна підтримка діяльності суб’єктів малого підприємництва	Надання консультативної допомоги суб’єктам підприємництва	Забезпечити функціонування консультативного пункту для суб’єктів МСП, поширення досвіду з підтримки підприємництва, проведення конференцій з проблем розвитку підприємництва
8	Промоція інноваційного розвитку бізнесу	Презентація досягнень та інноваційних можливостей підприємців	Залучати суб’єктів МСП до участі в Міжнародних форумах та Інвестиційних ярмарках

Виконавці: відділи облдержадміністрації, сектор зв’язків з громадськими організаціями та ЗМІ, агентства регіонального розвитку, асоціації та об’єднання підприємців, органи місцевого самоврядування, ДПІ, ДПА.

Джерела фінансування: місцевий бюджет, кошти виконавців.

4. Кадрове забезпечення розвитку МСП

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Зайнятість населення, запобігання перенасичення	Розробка вимог щодо засад формування	Вивчення можливості профорієнтації випускників технічних навчальних закладів з метою забезпечення суб’єктів

	ринку праці робітниками подібних професій	кадрового потенціалу малого підприємства та найманих працівників	малого підприємства кваліфікованими кадрами виробничих професій, щодо яких існує дефіцит на ринку праці
2	Зменшення безробіття, створення нових робочих місць	Залучення безробітних до постійно діючих семінарів з питань самозайнятості	Проведення семінарів, тренінгів, “круглих столів” для суб’єктів МСП
3	Сприяння зайнятості населення у сфері малого бізнесу	Сприяти здійсненню перепідготовки та підвищення кваліфікації суб’єктів малого бізнесу	Провести для безробітних, зокрема з сільської місцевості, консультації з метою ефективної підтримки підприємницької ініціативи, започаткування бізнесу. У навчальних планах передбачити розробку та захист бізнес-планів з конкретного виду діяльності для отримання одноразової виплати допомоги з безробіття
4	Методична допомога підприємцям	Науково-методичне забезпечення сфери малого підприємства	Розробка методичних матеріалів та посібників з основ підприємницької діяльності з урахуванням сучасного стану розвитку підприємництва в області

Виконавці: відділи облдержадміністрації, ВНЗ регіону, агентства регіонального розвитку, асоціації та об’єднання підприємців, органи місцевого самоврядування.

Джерела фінансування: Державний бюджет, місцевий бюджет, кошти підприємств і фізичних осіб, Фонд загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

5. Реалізація інноваційних проектів та пілотних програм

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Сприяння нарощуванню експортного потенціалу малих підприємств	Залучення суб’єктів малого підприємства до інноваційної діяльності	Проведення для суб’єктів підприємницької діяльності навчань, семінарів, “круглих столів”, інших заходів з питань залучення іноземного інвестування та використання інтелектуального потенціалу суб’єктів малого бізнесу для інноваційного підприємства
2	Визначення основних галузей господарювання в області	Визначення пріоритетних напрямків розвитку регіону	Розробити стратегію розвитку району та місцевих громад, з метою визначення пріоритетних напрямків господарювання в регіоні

Виконавці: відділи облдержадміністрації, агентства регіонального розвитку, асоціації та об'єднання підприємців, органи місцевого самоврядування.

Джерела фінансування: кошти агентств розвитку, місцевий бюджет, кошти виконавців.

6. Залучення молоді до розвитку МСП

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Мотивація молоді у започаткуванні власної справи	Залучення молоді до підприємницької діяльності	Проводити інформаційно-презентаційні зустрічі на навчання-тренінги “Перші кроки у створенні власної справи” з активною молоддю, на яких представляти актуальну інформацію з основних аспектів підтримки підприємницької діяльності, кадрових потреб малого бізнесу та можливостей створення власного бізнесу молодими людьми. Організація стажування молоді на провідних підприємствах
2	Зростання рівня зайнятості за рахунок залучення молоді до підприємницької діяльності		Постійне інформування молоді про стан ринку праці з метою вироблення навичок самостійного пошуку роботи. Навчання ефективному пошуку роботи, техніки впевненої поведінки, побудові професійної кар’єри

Виконавці: відділи облдержадміністрації, агентства регіонального розвитку, асоціації та об'єднання підприємців, органи місцевого самоврядування, центри зайнятості.

Джерела фінансування: кошти агентств розвитку, кошти виконавців, Кошти ФДССУ на випадок безробіття.

7. Розвиток МСП в сільській місцевості

№ з/п	Мета	Завдання для досягнення мети	Зміст заходів
1	Впорядкування існуючої мережі фермерського туризму	Залучення підприємців до надання послуг відпочинково-рекреаційного характеру	Розробити програму розвитку сільського (“зеленого”) туризму та базу даних об’єктів агротуризму

2	Стимулювання розвитку бізнесу на селі	Поглиблення знань сільських громад щодо ведення підприємницької діяльності	Організація та проведення виїзних тренінгів з питань навчання сільського населення основам підприємницької діяльності, вирівнювання інформаційної нерівності на селі.
		Розвиток інфраструктури аграрного ринку, створення умов для реалізації продукції фермерських та особистих селянських господарств	Сприяти створенню мережі пунктів заготівлі сільськогосподарської продукції, агроторгових домів, агромагазинів, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Формування маркетингового ланцюга з організації закупівлі сільськогосподарської продукції у товаровиробників та її реалізація
3	Розвиток “зеленого туризму”, як пріоритет-ного напрямку економіки регіону	Орієнтація безробітних сільських громадян на підприємницьку діяльність за пріоритетними напрямками	Проведення семінарів та практичних занять з елементами тренінгу, навчання на курсах цільового призначення з метою заохочення сільських громадян до заснування елементів інфраструктури “зеленого туризму”

Виконавці: відділи облдержадміністрації, агентства регіонального розвитку, асоціації та об'єднання підприємців, органи місцевого самоврядування.

Джерела фінансування: кошти агентств розвитку, місцевий бюджет, кошти виконавців.

Список використаної літератури

1. Сучасні інформаційні технології та розвиток громад / Збірник матеріалів Всеукраїнської конференції “Інформаційні технології та розвиток місцевого самоврядування” 15-17 грудня 2008 року, Чернівці, Україна. – Чернівці: Золоті литаври, 2008. – 95 с.
2. Методичний помічник з регуляторного менеджменту для міських голів, депутатів місцевих рад, громадян, суб’єктів господарювання, громадських організацій, консультативно-дорадчих органів: «Школа ефективного муніципального управління на основі реалізації державної регуляторної політики й стимулювання підприємницьких ініціатив», Київ 2007.
3. Стратегічний план економічного розвитку м. Полтава, додаток № 1 до рішення двадцять сьомої сесії міської ради п’ятого скликання від 23 квітня 2008 року.
4. Я. Жаліло. Розвиток малого і середнього бізнесу як складова стратегії економічного зростання в Україні/ Я. Жаліло // Стратегічна панорама. – 2002. - №2. – С.107.
5. О. Якуб'як, Адаптація малих і середніх підприємств до умов глобальної конкуренції / О. Якуб'як // Схід. – 2009. - №2. – С.58-61.
6. Статистика України, 2009. - №2. – С. 24-27.
7. Показники діяльності підприємств. www.ukrstat.gov.ua
8. Економіка України за січень-червень 2009 року // Урядовий кур’єр. – 2009. – 24 лип. – С.6.